

phiam & pessimos alios morbos inde fieri monuerunt alii. Huc spectat & sequens Hippocratis observatum (q); Quibus biliose sunt dejectiones, surditate nata cessant, & quibus surditas, hæc, oris biliosus dejectionibus, cessat.

Subductione materiae morbosa. Si nempe in intestinis hæc sit, per emetica, purgantia, vel clysmata educitur. Si vero aliunde in intestina derivetur, sæpe sudores vel urinæ copiosiores huic scopo inferre poterunt; de quibus omnibus jam dictum fuit. Quandoque autem magnum satis temporis spatium requiritur, ut omnis materia morbosa subduci possit. Sic observavit Sydenhamus (r), quod dysenteria, si diutius excurrat, intestina successive omnia deorsum versus afficiat, donec tandem omnis ejus vis in rectum intestinum decumbat cum assidua desidendi cupiditate, qua nihil præter mucosum quiddam & subruentum excernitur. Monet autem, nullam ex hæcenus enumeratis methodis tunc professe; topica autem intestino recto applicata, qualiæcumque demum fuerint, nocere semper. Putavit autem molestum illum tenesmum in hoc casu non procedere ab ulcere intestini recti, sed inde potius, quod intestina, quibus gradibus vires resumunt, eisdem etiam materiae morbificæ reliquias in rectum deturbent. Monuit hinc tolerandum esse illud malum, donec diætâ analeptica, & gratis cardiacis vires redierint; quibus auctis, pari passu & sponte se proripiet tædiofum hoc symptoma.

Correctio ejus fonte primo. Si nempe novimus, vel ex universi sanguinis cacochymia intestina allui acribus humoribus; vel in corporis quadam parte similes colligi, atque inde versus intestina deduci. Sic in scorbuti pessimo gradu, (vide §. 151. 4.) diarrhœæ & dysenteria sunt, non curandæ, nisi

pessima illa humorum cacochymia, horum malorum primus fons & origo, tolli vel emendari possit. Observavit Sydenhamus (s) nonnunquam, quamvis admodum raro, dysenteriam, sub initio non rite curatam, per aliquot annos manere, dum integra sanguinis massa, crasin dysentericam adeptâ, acres & calidos humores intestinis continuo suppeditaret: ægro tamen in reliquis functionibus se satis bene habente.

In muliere ita affecta, quæ plurima, sed frustra, experta fuerat remedia, venæ sectione sæpe repetita, sed longioribus intervallis, pertinax debellavit malum. Sanguinis inflammatoria cacochymia sic tolleratur; quam demonstrabant sanguinis emissi similitudo cum sanguine pleuriticorum, & insigne levamen, quod post singulas venæ sectiones percipiebat. Ubi autem, verb. grat. in hepate natum apostema, pus vel saniem continuo in intestina demittens, diarrhœam vel dysenteriam facit, patet satis, quam difficile sit primum hunc fontem corrigere. Si jam scirrhi hic nati in cancerum degeneraverint, & acre virus continuo intestina erodat, quis hic aliquid sperare audeat? Si dysenterici moribundi fæces olidissimas dum lustrat Medicus (quod novi Celeberimo cuidam viro accidisse) tetra halitu afflatus illico in eundem morbum delabatur; si linteis repurgandis, quæ dysentericorum fæcibus conspurcata erant, quidam sibi hunc morbum contraxerint (t), quid fiet, dum putridus talis fomes interne hærens omni momento tetra hæc miasmata spargit? Patet, nullam medelam expectandam esse, si malignus ille fons corrigi nequeat. Ars enim Medica suos habet limites: & æque boni Medici nomen meretur ille, qui iucurabilem morbum detegere novit, quam qui curabilem tollit.

§. 722. 723.

EXANTHEMATA FEBRILIA.

§. 723. Pustulæ inflammatoriæ habent ut plurimum pro materia aliquid, quod minima vascula cutanea transire non possunt, sed ibidem hæret; pro causa autem vim vitæ circulatoriam, secretoriam, excretoriam; unde pro variis hinc causis valde multiplices sunt, unde febres nomen dein accipiunt, erysipelatosa, scarlatinæ, petechiales rubræ, petechiales purpureæ, morbillosæ, variolosæ.

Efflorescentiæ, *ἔκφυση* dictæ, ἀπὸ τῆς ἐκφυσεως derivantur, quod efflorescere significat, emergere, erumpere; & de humoribus solet dici, qui ex alto corporis in cutem pullulant, & pustulas excitant aut aspredines quasdam (u). Pustulas vocavit Celsus (vv) atque illarum plura genera esse dixit. Nam modo circa totum corpus partemve aspredo quædam sit, similis bis pustulis, quæ ex urtica vel sudore nascuntur: *ἔκφυση* Græci vocant, eaque modo rubent, modo colorem cutis non excedunt &c. Vocantur autem eodem nomine hæc efflorescentiæ, sive ultra cutim extuberent (pustulæ forte tunc vel papulæ propriæ dicendæ), sive cutim non excedant, sed tantum exasperent: tuncque maculæ, distinctionis causa, vocari possent. Utramque hanc speciem *ἔκφυση* dixit Hippocrates. Sic enim Sileni morbum describens (x) dicit: *ὀκτὰν δὲ φρίγιδον ἐξυδάειν περὶ τὸν ὅλον τὸν σώμα, ἐξανθηματα δὲ μετὰ τὴν ὑδρῶν, ῥοῦνδα, παρὰ, ὑαίς ἰσὶν ἡμῶν* permanebant, rubra, rotunda, parva, variis similia permanebant,

(q) Ibid. N. 627. & Aphor. 28. Sect. 4. Chart. Tom. IX. pag. 150. (r) Sect. 4. cap. 3. pag. 234. (s) Ibidem pag. 235.

(t) Degenerus de Dysenteria &c. cap. 1. §. 41. pag. 31.

(u) Fœcili Oeconomia Hippocr. pag. 131.

(vv) Lib. V. cap. 28. pag. 326.

(x) Epidem. 1. Ægrot. 2. Charter. Tom. IX. pag. 101.

(y) Epidem. 6. Ibidem pag. 415. & Aphorism. 9. Sect. VI. Chart. Tom. IX. pag. 253. (z) Ibidem.

DIARRHŒA FEBRILIS.

§. 723.

calore validos labores excernentibus, dum falsus & olidus sudor exprimitur, frequenter talia exanthemata, pruritu admodum molesta, apparent. Idem & ab acrioribus cuti externæ applicatis, imprimis si pinguis hæc mista fuerint, toties observatur. Unde patet, quandoque a causa extra corpus genita, & exteriori tantum corporis superficiæ applicata, exanthemata produci posse, licet plerumque tamen pro materia habeant aliquid, quod minima vascula transire nequeat; atque etiam in tali casu, ubi externis stimulis stringuntur vascula irritata, humores per illa libere transire non possunt. An non quandoque in aere nos ambiente hærent tales stimuli, qui hoc facere possint? Reaumur (a), cui tot pulchra inventa debentur, dum erucarum nidos tractabat, mirabatur manus, & imprimis circa digitorum interstitia pruritu molesto affici; dein faciem, imo & oculi palpebras inflammari & tumere, perque integrum quadriduum manere palpebrarum molestum tumorem; frustra lavabat manus aqua, oleo, spiritu vini, manebat molestus ardor. Invenit autem, pilos minimos ex erucarum reliquiis exuviis, dum in chrysalides & papiliones mutantur, excussos cuti insigi, illosque rigidos, instar spinarum minimarum, cutim pungere & irritare. Neque solum tactu nocebant hæc exuvia, verum dum baculo agitabantur, idem fere effectus sequebatur; viditque, sole irradiante, millena volitare, agitatis his erucarum nidis, per aerem corpuscula, quæ videbantur nil esse, nisi minuti tales pili ex verustis erucarum exuviis excussi: adeoque patebat ratio, quare etiam absque tactu immediato hæc mala facere possent. Cum autem in maxime communi erucarum genere observatum fuerit, quod sic nocere possent; probabile admodum apparet, hos pilos per ventum deferri posse ad disita loca, atque similia mala producere. Molestum vero pruritus, & ardorem ab hac causa natum, observavit optime tolli, si petroselinii foliis fricarentur loca affecta. Forte plura talia in aere volitant quandoque, quæ similem effectum præstare possent. Sic Hippocrates notat (b), quod largi imbres cum ardoribus, & ventis austrinis, pruritus fecerint, & Phlyctenides ambustus similes, quibus sub cutim uri videbantur. Nonne major cutis teneritudo efficit, ut a similibus facilius afficiantur quidam homines? Quatuor foemina, quæ aderant Reaumurio, dum tractabat hos erucarum nidos, in collo exanthemata patiebantur. In delicatulis puellis & teneræ constitutionis viris observavi aliquoties, quod si mane e lecto surgentes, aperta tantum fenestra, manus & faciem libero aeri exponerent, illico hæc in bullas prurientissimas attollerentur; sive hoc factum fuerit ab impedito perspirabili, per matutinum frigus, cutim irritante, sive ab acribus in aere volitantibus, quæ diurno calore disperguntur. Præterea docent observata, quandoque illud, quod pruritus & exanthemata facit, hære in ventriculo & circa præcordia; atque hoc excussis statim ista evanescere. Dum mala fortuna venenatum mytilum quis devoravit, summa sequitur, nunc citius, nunc ferius, anxietas, & paulo post cum pruritu summo tota fere corporis cutis exanthematibus obsidetur; dato vitriolo albo, vel simili alio eme-

tico, quod illico vomitum facit dum deglutitum est, si excutiantur contenta ventriculo, evanescent brevi una cum anxietate hæc efflorescentiæ: neque credibile videtur, venenatam illam acrimoniam, sanguini mistam, ad cutim delatam fuisse, cum post vomitum illico cessent omnia mala. Novi hominem, cui illico eadem symptomata contingunt, si lapides cancerorum sumpserit; cessantia pariter, dum vomitu hos rejecerit. An forte in febribus, collectis circa præcordia malignis talibus sordibus, quandoque exanthemata prodeunt? Certe mihi talia in morbis curandis occurrerunt, quæ huic opinioni favere videbantur, dum nempe sursum vel deorsum, sponte vel arte, deturbatis his sordibus, evanescebant hæc exanthemata. In Sileno (c) jam a prima die febris acuta alvo prodibant biliosa sincera spumosa, dein tenuia & nigricantia. Sexta die alvus suppressa fuit. Octava die exanthemata parva rubra rotunda proruperunt. Forte collecta circa præcordia materia, quæ ante alvo exibat, & per morbum adhuc pejor reddita. Notat enim Hippocrates, a principio morbi ad finem usque continuam hypochondrii palpitationem adfuisse. Anxii alvi turbata suppressio, brevi velut cuticula puncture efflorescent &c. (d). Pruriginosa affectio- nes omnibus nigrorum dejectionem significant, & vomitum grumosum (e). Ex quibus omnibus concludere licet, & ad has exanthematum causas attendendum esse.

A quacumque autem causa ortum duxerint exanthemata, certum est illo tempore, dum adsint, hære in vasculis cutaneis talia, quæ libere transire per illa non possunt: sive hoc vitio liquidi transmittenti, vel canalium transmittentium, vel arborum factum fuerit. Cum autem febrilia exanthemata frequentissime inde fiant, quod per febrim deponatur materia critica in vasa quædam obstructa, dilatata, vel rupta (vide §. 593.), quando nempe febris non abit in sanationem perfectam vel mortem, sed in alium morbum terminatur; hinc patet, causam efficientem esse vim vitæ, quæ humores motu circulatorio per vasa ducit, quosdam a reliquis secernit, & quandoque variis viis excernit de corpore. Sic videmus in variolis & morbillis, post febrim prægressam, ad cutim deponi & secerni morbi materiam. Ita in infantibus toties apparet, post levem plerumque febriculam prægressam, cutim hinc inde maculis, vel & quandoque parvis pustulis rubris, obsideri; & paulo post per dilatata cutis vascula exprimi glutinosum humorem, qui in densas sæpe crustas concrevit; & si exsiccantibus, vel repellentibus, turbatur hæc secretio & excretio illius humoris, convulsiones, febres & alia pessima mala toties sequuntur. Varia ergo hæc exanthemata sunt, prout vel a solius circulationis aucta velocitate sunt, vel a secretionem materiae morbificæ, vel ab eisdem excretionem simul. Præterea & ratione materiae diversitas in his observatur: quandoque enim sanguine inflammatorio spisso infarctis vasculis cutaneis rubent; quandoque in tenuioribus humoribus simili vitio obtinent, flavescunt, vel & cuti concolores fieri sicut; uti jam Celsus in loco paulo ante citato monuerat. Cum autem ab his exanthematibus diversis febribus, quas comitantur vel sequuntur, nomen

(a) Memoires pour l' Histoire des insectes Tom. II. Mem. 4. pag. 151. &c.

(b) Epidem. 2. in initio. Charter. Tom. IX. pag. 118.

(c) Epid. 1. Ægrot. 2. Charter. Tom. IX. pag. 101.

(d) Coac. Prænot. num. 564. Charter. Tom. VIII. pag. 885.

(e) Ibid. num. 616. pag. 890.

nomen sæpe imponatur; maxime obviæ harum febrium species hic recensentur.

Erysipelatose. Quid Erysipelas sit, in Commentar. §. 380. dictum fuit. Præterea in Commentar. §. 593. notatum fuit, in hominibus, sæpe sanissimis antea, absque ulla causa cognita prægressa, nasci febrem, quæ post unum alterumve, vel & plures quandoque dies, desinit, deposita versus corporis superficiem externam materia, quæ in variis partibus corporis, omnium tamen frequentissime in facie, maculam rubram facit, quæ satis cito dispergi solet in magnam amplitudinem: vocatur tunc talis febris Erysipelatosa. Circa ætatis finem frequentius occurrit (f), & quandoque ab alterutra auricula, vel loco vicino incipiens dolorem & ruborem facit, & in cute loci affecti densissimum minimarum pustularum agmen conspicitur; quæ, aucto morbo, plerumque in vesiculas ichore plenas solent attolli: serpit dein Erysipelas, & successive reliquas faciei partes occupat, & miro sæpe tumore attollit; palpebris plerumque sic inflatis, ut in graviore Erysipelate illas deducere nequeant ægri. Deinde & sæpe per capillatam calvaria partem successive propagatur, remittente plerumque morbi jam vehementia in illo loco, quem primo occupavit, dum in aliis locis adhuc in summo vigore est. Notissima & frequentissima Erysipelatis species sic se habere solet: atque hujus morbi incipientis signa videtur notasse Hippocrates (g), dicens: *Rubores circa aurem, ex prægresso dolore in febribus orti, signum quidem Erysipelatis in facie futuri: sed & convulsiones ex talibus fiunt, cum vocis interceptione & exsolatione;* quando nempe Erysipelas non prodit extrorsum, sed interna capitis occupat, tunc enim omnia hæc mala metuentia sunt. Uti enim in Commentariis §. 593. dictum fuit, bonus vel malus hujus morbi eventus imprimis pendet a loco, versus quem Erysipelas per febrem prægressam determinatur: raro enim discrimen magnum habet, si externam corporis superficiem occupat, nisi mala cura retropellatur. Periculosissimum vero hoc malum esse si cerebri membranas, pulmonem, vel alia viscera occupaverit, facile patet. Unde etiam notavit Galenus (h), quod Erysipelas circa cutim maxime consistat, tum hanc externam, quæ omnium partium commune est tegumentum, tum membranosam, & tenuem, quæ singulis internarum circumtegitur. Cum autem, dum in Erysipelate facies sæpe in magnum tumorem attollitur, qui a sola cute affecta fieri non posse videtur, sed a panniculo adiposo, cuti supposito, pariter affecto pendet; pulchre notavit Galenus (i), quod uti Phlegmone, quæ in panniculo adiposo sedem habet, aliquid cutis apprehendat, sic & Erysipelas aliquid subjæctæ sibi carnis occupet: unde etiam, dum Erysipelas in tumorem inflammatorum partes attollit, quandoque Erysipelas Phlegmonodes solet vocari; & contra, quando Phlegmone cum insigni cutis rubedine & calore locum minus tumere facit Phlegmone Erysipelatodes dicitur. Præcipua denominatione desumpta ab illo affectu, qui exsuperare videtur.

Aliam præterea Erysipelatis speciem descripsit Sydenhamus (k), quæ ad exanthemata febrilia commode refertur, quamvis priori specie minus frequenter occurrere dicat. Sic autem eam describit: *Hæc quolibet anni tempore invadit, idque hæc ut plurimum prope...* quod scilicet eger vinorum subtilium

(f) Sydenham. Sect. 6. cap. 6. p. 352. (g) Coac. Prænot. num. 201. Chart. Tom. VIII. p. 83. (h) Lib. 14. Meth. Med. c. 2. Chart. Tom. X. p. 170. (i) Ibidem. (k) Sect. 6. cap. 6. p. 353. (l) Ibidem cap. 2. pag. 322. (m) Sennert. Lib. IV. c. 13. Tom. 2. p. 199.

magis magisque attenuantium potationi paulo liberalius indulserit, aut liquoris similis spirituosi. *Febriculam, quæ agmen ducit, mox excipit pustularum per universum fere corpus eruptio, quæ usticularum puncturas referunt, & nonnumquam in vesiculas attolluntur; mox recedentes tuberculorum more sub cute se condunt cum pruritu mordacissimo & vix tolerando, ac quoties levissimam scaltipulam subeunt, rursus apparent.* Vidi aliquoties hanc exanthematum speciem, perfecte respondentem huic descriptioni, etiam absque ulla *morbo* ortam, æque hyeme quam æstate; & quandoque in provecæ jam ætatis viris & foeminis. Fere semper sentiebant molestam anxietatem circa præcordia, antequam prorumperent hæc exanthemata; illisque subito evanidis, quod sæpe fit, redibat hæc anxietas; cessans iterum, dum prodirent denuo. Quandoque quasdam tantum partes occupant, aliquando per universum corpus sparguntur. Subitam horum exanthematum evanescentiam, & æque inexpectatum reditum paucarum horarum spatio, sæpius miratus fui: uti & velocitatem, qua diffusa corporis loca successive quandoque occupant. In muliere quinquagenaria vidi prima die universum corpus occupasse, secunda die evanisse omnino; sed mox sequebatur anxietas & animi deliquium; quæ post horam cessabant, prodeuntibus iterum exanthematibus; tertia die evanuerunt iterum, mox redeunt; atque iterum post paucas horas elapsas disparuerunt. Verum tunc interstitia digitorum pedis utriusque intolerabili pruritu vexabantur, quo post horam cessante, statim labium superius admodum intumuit. Postea largo sudore per totum corpus diffluit; tuncque malum omnino sublatum videbatur, nisi, quod per tres vel quatuor dies adhuc in hac illave parte corporis levissimum pruritus, mox iterum evanidis, vestigium sentiret. Interim tamen toto hoc tempore vix ulla functionum læsiones apparebant; si anxietas & animi deliquium, dum subito evanescerent in initio exanthemata, excipiantur.

Scarlatine. Erysipelatosis febribus satis similes; distinctæ tamen, quod Erysipelas plerumque faciem infestet; & si aliam partem corporis occupet, tamen per totum corpus non dispergatur. In febre autem scarlatina universa cutis maculis parvis rubris intertinguitur; quæ tamen & crebriores & latiores sunt & magis rubent; neque adeo uniformes sunt, quam maculæ illæ, quæ morbillos constituunt. Plerumque exeunte ætate febres illæ apparent, & infantibus imprimis contingunt (l). Ad duos trefve dies hæc maculæ manent, deinde his evanescentibus cuticula desquamatur.

Petechiales rubra, purpureæ. Dum in febribus, mali moris plerumque, & epidemice grassantibus, in cute externa parva stigmata apparent; quæ non eminent extra cutis superficiem, hoc nomen solet illis imponi. Vocantur autem febres punctulares (m), quia minimis punctis, nunc rubris nunc purpureis, notabatur cutis: hinc punctulæ, peticulæ, petechiæ dictæ fuerunt; quandoque & lenticulares, quando latiores maculæ similis coloris in cute apparent. Rubrae petechiæ boni moris plerumque solent esse; purpureæ autem, livida, & nigrae pejoris omnis, & fere semper lethales. Quamvis autem febrem peculiaris indo-

indolis, & epidemice, hæc exanthemata comittentur, uti historia medica docet; tamen & in aliis periculosissimis morbis quandoque apparent purpureæ vel nigrae petechiæ mortis imminenti nunciæ. Sic in peste Londinensi, medio adhuc in foro versantibus hominibus, nullius omnino mali concisi, purpureæ prorumpentibus maculæ, simulque mors sequebatur præsentanea (n). Et in cura febrium pestilentialium, dum sudores incepti nimis cito interrumpentur, vel per venæ sectionem instituta curatio ægorum vel amicorum morositate turbaretur, funesta hæc exanthemata apparebant. Morbillos post regimen intense calidum livescere, moxque nigrescere, observavit Sydenhamus (o) in adultis; tuncque de his ægris conflatum erat, nisi phlebotomia, & temperationis regiminis refrigerio, illico succurreretur. Variolis interpersas purpureas maculas vidit, mortis fere semper prænunciæ (p); in ipsarum variolarum fastigio maculas nigras exiguas, acicularum capita vix æquantes, observavit pariter (q). Similia & quandoque in pestimis variolis mihi videre contigit. In puero quatuor annos nato, dolore abdominis inflammatorio cum febre acuta continua decumbente, circa finem tertiæ diei morbi, dum pulsus celer & parvus, facies sublivida, doloris subita remissio gangrænam interna abdominis occupare docerent, vidi in cruribus & femoribus erupisse stigmata nigra, in inguinibus latiora, in brachiis aciculæ minima caput vix æquantia; in pectore vero magis rubescebant, sed paulo post livida fiebant, & mors sequebatur. Ex quibus apparet, in multis morbis talia exanthemata occurrere, atque apud Veteres Medicos similia observata fuisse legitur. *Quum calida febre detento (ὅμο δερματὶς ἐγομῆνα) ulcuscula eruperint in ambitu livida, debili existenti, moritur. Quum a quopiam morbo detento, imbecillo jam existenti livores eruperint, lethale (r).* Sic notat Galenus (s), in gravi pestilentia initio juveni cuidam, cum novem jam dies ægrotasset, totum corpus ulceribus effloruisse, veluti omnibus fere aliis, qui ferabantur. Verum hæc ulcera fuisse exanthemata patet, quod vocabulo *ἔξανθήματα* hic usus fuerit, dicens: *ἔξανθήματα ἐλλείπον δίον τὸ σῶμα:* & paulo post in eodem Capite circa finem (t) disertis verbis dixerit: *Qui evasuri erant, iis exanthemata nigra per totum corpus consertim apparuerunt, plurimisque quidem ulcerosa, omnibus autem sicca. Et erat evidens intuenti, corrupti in febribus sanguinis esse residuum, veluti cinerem quemdam pellente natura versus cutim, veluti alia plura ex supervacuus.*

Febres autem petechiales proprie dicuntur, quæ epidemice grassantur, & in quibus pro varia morbi intensitate, nunc citius, nunc serius, in cute erumpunt punctula rubra, cinerea, purpurea, livida, nigra; & quidem solemnitas est in his febribus critica hæc materia morbofa versus cutim depositio; quæ si debito morbi tempore, quarto nempe imprimis, septimo, vel &, remissior dum erat morbi impetus, decimo quarto die fieret, & imprimis si exanthemata non admodum numerosa, &

rubri coloris essent, felix erat eventus; pulsu, antea debili, insurgente dum prodirent exanthemata, & reliquis symptomatibus, vigilia, delirio, siti intolerabili, aurium tinnitu, visus obscuratio &c. cessantibus, vel saltem plurimum imminutis. Ubi vero non erumpentibus omnino hæc exanthemata, vel prodibant livida aut nigra & numerosissima, summum periculum aderat; & in illis, qui hoc morbo peribant, paulo ante mortem horum exanthematum vestigia quidem apparebant, sed profunde sub cute hærentia; ac si morbi atrocitate victa natura inceptam hanc criticam metastasim perficere non potuisset. Pestima etiam illico redibant symptomata, si subito iterum disparerent hæc exanthemata; ut in se ipso expertus fuit Medicus, qui epidemicum hunc morbum Colonia grassantem descripsit (u). Dum enim inter quartam & quintam diem efflorescerent instar mortuum pulicum per totum corpus hæc exanthemata, & septima die inchoante pulsus major fieret & plenior, habitusque corporis humidior appareret, (quod naturæ per sudorem morbi solutionem conantis prælium dicit) largo decocti hordei potu, blandus & copiosissimus simul prorupit sudor, qui paulo minus quam 24. horis duravit. Cum autem, finito sudore, omne abesse periculum crederet, purum indusium, quamvis calidum, induit; sed mox toto corpore algebre cepit, & maculis subito disparentibus, adeo male se habuit, ut de vita omnes desperarent. Sumisit tunc unum & alterum cochlear vini Spanici: sicque reviviscens vini usum continuavit, donec totum corpus rursus incalesceret, moxque maculæ priores redierunt non tantum, sed & novæ eruperunt: partim rubra & magna, partim parva & fusca. Circa decimum quartum diem rursus in criticum sudorem incidit, a quo morbus solvebatur quidem, nec integre tamen; unde quotidie usu mixturæ cardiaca cum copioso & calido potu per aliquot horas sudorem promovit: sicque lente, sed tamen ante vigesimum primum diem convaluit. Alia occasione ex Sydenhamo notatum fuit, quam periculosa foret in febribus pestilentis curatione sudoris incepti intermissio, antequam fuscipsum virus integre evacuatum foret. Possunt & videri illa, quæ Fracastorius de contagiosis morbis agens de hoc morbo dixit; quæ & apud Schenkium (vv) habentur.

Omni ergo cura inquirendum est in genium morbi, quem hæc exanthemata comitantur: quandoque enim sunt a valido nimis febris impetu; imprimis si calido regimine, vel cardiacis stimulantibus, ignes addantur ignibus; tuncque nihil boni ab illorum eruptione sperari potest. Aliquando tamen & similia exanthemata comitantur febres epidemicas, in quibus per hæc morbi materies versus exteriora dispergitur: tuncque profunt. In priori casu febris valida, calor ingens, & inflammatorii morbi signa adsunt. In posteriori vero (uti Auctorum observata testantur) pulsus debilis quamvis celer, vires omnes prostrata, & fallax in initio morbi, quamvis maligni apparebat lenitas; & levamen observabatur, dum hæc exanthemata erumperent. Ex quibus videtur distinctio talium morborum

(n) Sydenh. Sect. 2. c. 2. p. 133. (o) Idem Sect. 4. c. 5. p. 246. (p) Idem Sect. 3. c. 2. p. 173. (q) Ibidem. (r) Hippocr. de locis in homine cap. 12. Chart. Tom. VII. pag. 372. (s) Meth. Medendi Lib. V. cap. 11. Chart. Tom. X. p. 122. (t) Ibid. pag. 124. (u) Laur. Donckers Idea febris Petechialis pag. 443. (vv) Observat. Medic. Lib. 6. pag. 768.

rum inter se haberi posse. Sic observavit Sydenhamus (x), dum variolæ grassabantur, febris speciem, quam variolosam vocavit, quia plurima cum variolis communia habebat symptomata, in qua febre & petechiæ erumpent. Ingens proventus in sudores a primo jam hujus febris initio aderat; absque ullo tamen levamine; quin imo, si calido regimine vel cardiacis promoveretur sudoris expulsio, petechiarum quidem numerus augebatur, sed & simul omnia symptomata morbi increfcebant. Unde tenui diætâ, venæ sectione, medicamentis refrigerantibus, nimium compefcebatur febris impetum; atque, ægros lecto eximendo, nocituros prohibebat sudores. Felicem semper observavit hujus methodi successum; & morbus, qui alia methodo tractatus, ad sex vel octo septimanas ægra excruciebat, nisi mors intercederet, copiosius salutaris (qui toties in variolis etiam pessimis salutaris observatur) ultra omnem spem fugam quærebat.

Diversus autem malignitatis gradus in his petechiis observatur: quandoque enim rubent, & videntur tunc leves tantum inflammatiunculæ in vas cutaneis esse, plerumque cito satis resolvendæ, vel cum levi desquamatione epidermidis in locis affectis abeunt. Ubi autem cinereæ, fuscæ, purpureæ, vel nigrae sunt, pejoris notæ merito habentur: forte tunc, ruptis vasculis, humores effusi sub cuticula variis his coloribus translucent, & sic quasi ecchymoses haberi possent; quod admodum credibile videtur, cum juxta Auctores, qui epidemice grassantes petechias descripserunt, sensim videantur disparuisse iterum, & ex livido vel nigro in dilutiorem colorem mutatæ fuisse, antequam evanescerent. Anno 1742. mense Augusto & Septembri unum alterumve petechiis in hac urbe affectum vidi, in quibus stigmata nigra, vel profundi purpurei coloris, per totum corpus apparebant; quæ tamen sensim in dilutiorem colorem mutatæ evanescebant. Integram tamen morbi decursum observare non contigit, vocatus tantum, dum jam aliquot diebus adfuerant hæc exanthemata. Plures tamen hoc morbo correpti fuerunt, sed tantum infimæ sortis homines, aliquosque ex hoc morbo periisse audiivi. Quam difficile autem sit ex talibus hominibus morbi prægressi historiam expiscari, norunt Poliatri, qui quotidie pauperibus medicinam faciunt: Illud tamen puto me vidisse, quod veluti ecchymoses solent, sensim mutato colore in melius, abierint. Ubi autem vera necrosis cutis nigra, livida, vel plumbea talia exanthemata facit, patet satis, summam morbi malignitatem esse; sed tunc nunquam sensim disparerunt iterum; verum, si evadant ægri, gangrenosæ & mortuæ cutis partes, ulcere in ambitu nato, a reliquis separantur. Rarius forte petechiæ tales apparent, tamen & in historia medica harum exempla reperiuntur. In Gallia quodam loco purpura morbus (sic enim solent & petechiæ vocari) grassabatur, quo bidui vel ad summum tridui spatio e medio tollebantur homines; illis autem, qui a tetro hoc morbo evadebant, tota fere cadebat cutis. Tanta autem erat cadaverum hoc morbo defunctorum corruptio, ut nemo illa diffecare audeat; quin imo plures morerentur, qui illa inhumaverant (y). Videntur & similia utcumque fuisse

§. 724. DE tribus posterioribus seorsum tractari solet; de tribus primis autem facile diagnosis & prognosia formari queunt.

(x) Sect. 3. c. 3. p. 200. (y) Académ. des Sciences l'An. 1715. hist. pag. 18. (z) Method. Med. Lib. V. c. 12. Chart. Tom. 2. pag. 122. (a) Lauri. Donckers Idea febris petech. pag. 3. Forst. Lj. b. VI. observ. 39. Tom. I. pag. 238. 239.

Pe-

se exanthemata, quæ Galenus ulcerata vidit in illis, qui ex peste evaserant: nam & hæc, uti ex loco paulo ante citato apparet, in ulcera mutabantur. Patuit ex illis, quæ in Comment. §. 423. B. dicta fuerunt, materiam febrilem quandoque ad varia corporis loca deponi; & sæpe tam malignam esse, ut perfecta morte destruat partem, in quam decumbit; sic ut sphacelata corporis extrema a tali causa deciderint. Idem videtur & in pessima petechiarum specie obtinere, simili maligno humore ad eum delato. Patet simul subito lethalem talem morbum sæpe fieri, dum internæ corporis partes sic afficiuntur. Hoc enim quandoque fieri admodum probabile est, cum in variolis defunctorum cadaveribus hoc constiterit. Galenus (z) notavit, dum exanthemata illa nigra & ulcerosa, de quibus statim distum fuit, describit, cuidam hoc morbo laboranti tussi rejectam fuisse crustulam, quam *εσφαιδα* vocat, qua nempe ulceris summitas tecta fuerat (*een roosje*), atque ibi pluribus satis evidenter demonstrat, simile ulcerosum exanthema asperam arteriam occupasse.

Forte & notatu dignum erit, quod in pessima illa purpura, in Galliis observata, ægri quibus prompte succurrebatur, vermes excreverint, & deinde exanthemata apparuerint. Vermium excretorum pariter meminerunt alii auctores, qui de febribus petechialibus scripserunt. (a)

Morbillose. Morbillorum enim eruptionem febris præcedit, & in morbillis regularibus hæc eruptio quarto die morbi fieri solet. In minus regulari morbillorum specie nunc citius, nunc serius prodeunt exanthemata. In primo illo stadio febris hæc, antequam morbilli erumpant, multa symptomata communia habet cum febre variolosa. Distinguitur tamen plerumque febris morbillosa, quod tussicula adfit, capitis major gravedo & somnolentia, atque oculi lacrymentur. Exanthemata autem ipsa, quæ febrim morbillosam prægressam sequuntur, in facie primo apparere solent, pulicum moribus similia, quæ aucta numero & mole coalescunt, & maculas variæ figuræ & magnitudinis constituunt. Maculæ illæ ex papulis rubris simul adunatis constant, quarum elevatio tactu potius quam visu percipi potest. Postea similes maculæ per pectus, ventrem, brachia, crura ac femora diffunduntur; tamen in his locis non adeo distinctæ papulæ apparent quam in facie. In minus regulari morbillorum specie exanthemata sæpe artus & truncum corporis primo occupant. Circa sextum diem incipiunt minus colorata fieri exanthemata in facie, sed tunc in reliquis partibus corporis maculæ latissimæ & maxime rubrae apparent. Postea evanescentibus his exanthematibus, omnia loca, quæ occupaverant, albicant, ac si farina conspersa forent, rupta cuticula, quæ squamularum forma decidit. Hoc peculiare habent morbilli, quod illis evanescentibus, debito quamvis morbi tempore, febris increfcat, tussi augeatur & respirandi difficultas, imo & sæpe peripneumonia sequatur. Hæc sunt præcipue notæ, quibus morbilli a reliquis exanthematibus febrilibus distinguuntur; de quibus Sydenhamus in suis operibus plurima habet, quæ legi merentur.

Variolose. Cum de variolis postea peculiari capitulo agendum sit, sufficiet illas hic memorasse tantum.

Petechiæ enim, & imprimis purpureæ, morbilli, & variolæ, cum sæpe magnum discrimen habeant, hinc apud Auctores seorsum tractari de his solet, quamvis sub generali exanthematum nomine comprehendantur. Plurima enim & diversa symptomata habent, & multa, tam in diagnosi & prognosi, quam in curatione, in illis notanda occurrunt. Reliqua vero exanthemata febrilia eandem fere & communem omnibus curandi methodum requirunt, de qua statim dicetur. Diagnosia autem facilis est, cum in externa corporis superficie hærentes oculis pateant. Unde & Hippocrates (b) bifariam morbos omnes dividens, in manifestos nempe & occultos, illa quæ in superficiem efflorescunt, aut tument, in manifesto esse dixit. Ex illis vero, quæ ad precedentem paragraphum dicta fuerunt exanthematum febrilium inter se mutuo distinctio satis apparet. Neque difficilis erit prognosia, cum non multum mali inde metuendum videatur. Sic (uti alia occasione ad §. 593. memoravi) notavit Hippocrates (c), quod in febribus æstivis exan-

§. 725. CURATIO difficilis non est, quum raro quidquam requirant, nisi ut satis larga levis liquidi copia mobilis servetur materies, atque vis vitæ in justo moderamine perseveret assiduo; tum enim brevi cum desquamatione epidermidis abeunt.

Cum in his exanthematibus salutaris naturæ molimine versus corporis superficiem derivetur morbi materia, & sæpe non advocetur Medicus, nisi dum hæc materia jam ad corporis superficiem delata est & exanthemata apparuerint, patet satis, curam minime difficilem esse; imo sæpe nullis artis adminiculis indigere. Dixerat quidem Hippocrates (uti alia occasione ad §. 605. 13. memoravi) ducenda esse, quæ vergunt, per loca conferentia (g): sed hujus regulæ practicæ magnus abusus in arte deprehenditur, dum multi Medici crediderunt semper urgendum esse, ut nempe citius & melius perficiatur natura illud, quod incepit. Verum limitavit & explicuit aliis in locis Hippocrates illam regulam: nam in Aphorismo (h) dixit per loca conferentia ducenda esse, quo natura vergit; verum & addidit, *quæ dicere oportet*. Et in præcedenti Aphorismo (*) optime monuerat: *Quæ judicantur, aut perfecte judicata sunt, nec movere nec innovare oportet, neque medicamentis, neque aliis irritamentis, sed sinere*. De qua re pluribus actum fuit, dum in Commentariis §. 587. de crisi agebatur. Cum ergo in his exanthematibus, de quorum cura hic agitur, ad cutim materia delata est, patet, non opus esse multis remediis. Sufficiet largam copiam ingerere diluentis liquidi, ut materies morbi mobilis teneatur, & ex diluti per hæc ingesta humoribus facile extricari possit; dum simul per eadem vasa laxantur, sicque facillime motos per illa humores transmittunt. Meabilibus enim redditus liquidis, & vas perviis, expeditissima fiet humorum circumductio per omnia loca corporis, unde secretiones omnes pendunt. Radicum ergo graminis, scorzonæræ, bardanæ & similibus decocta, cum succo citri, nitri pauxillo, lignorum fantalorum, cassiaphras &c. infusa in larga copia aquæ parata, quæ leni stimulo aromatico ad diaphoresin disponunt absque motus circulatorii augmento notabili, optima hic sunt, & indicationi curatoriarum omnino satisfaciunt. Simul etiam at-

tenditur, ut vis vitæ in justo moderamine perseveret assiduo, ut nempe nec exorbitet, nec torpeat nimis. Quibus autem signis cognoscatur, torpere vel nimis incitatum esse vim vitæ, & quibus remediis justum illud moderamen, si deficiat, recuperari possit, §. 609. 610. 611. dictum fuit. Unde Sydenhamus (i) in febre illa scarlatina dicta nihil omnino moliebatur; sed ægros a carnibus & liquoribus quibuscumque spirituosius abstinere & domi manere iussit, ne frigidiusculus quandoque aer cutanea vascula constringendo inceptam hanc materiæ morbi ad cutim depositionem turbaret vel impediret. Noluit tamen, ut lecto continuo affigerentur, probe gnarus, sic calorem augeri: unde totus in eo tantum fuit, ut præsentem conditionem, per quam blandæ & lenis materiæ separatio a sanguine & versus cutim derivatio fit, conservaret; monuitque, facillime sine molestia & periculo sic morbum abigi; dum contra nimia Medicorum diligentia quandoque lethalis fit, si cardiacis, jugi in lecto decubitu, aliisve remediis supervacaneis turbatur. Unicum tamen hoc monuit, quod, si convulsiones, vel coma sub ipsam eruptionem supervenerint, uti in junioribus quandoque contingit, tunc amplum ac forte epispasticum cervicis applicandum, & paragoricum statim exhibendum sit, atque illud singulis noctibus repetendum, donec convaluerint.

Solet fere semper, dum hæc exanthemata evanescent, epidermis desquamari, atque illo tempore leve purgans exhibitum profuisse observatur; quod etiam post morbillos dari solet.

Neque tantum leviora hæc exanthemata hac methodo tuto curantur, verum etiam in variolis & morbillis curandis successus felicitas a debito regimine & moderamine virium vitalium pendet; & importuna festinatio, qua citam eruptionem moliantur Medici vel ægrorum custodes, toties funesta fuit: uti postea latius in variolarum historia dicetur.

Si

(b) De Arte c. 8. Chart. Tom. II. pag. 259. (c) Epidem. Lib. II. Chart. Tom. IX. pag. 115. (d) Sect. VI. cap. 2. pag. 330. (e) De Morbis Lib. I. cap. 4. Charter. Tom. VII. pag. 535. & Aphor. 25. Sect. VI. Charter. Tom. IX. pag. 261. (f) Coac. Num. 366. Chart. Tom. VIII. pag. 871. (g) Hippocrat. de Humor. tex. 2. Chart. Tom. VIII. pag. 516. (h) Aphor. 23. Sect. I. Charter. Tom. IX. pag. 38. (*) Aphor. 20. Sect. I. ibidem pag. 36. (i) Sect. VI. cap. 2. pag. 329. 330.

Si autem signa docuerint, circa præcordia hæere fordes, a quibus exanthemata quandoque fieri ad §. 723. dictum fuit, vomitorio vel purgante dato hæc expellere conducet.

Non incongruum forte erit hac occasione notare, quod quandoque in hominibus, cæteroquin sanis, miræ tales per cutim eruptiones fiant, noxiis quibusdam salutari naturæ molimine fiant, noxiis quibusdam salutari naturæ molimine fiant, noxiis quibusdam salutari naturæ molimine fiant. Sic novi homines, quibus vere adulto quotannis in hac illave corporis externi parte macula rubra erumpit quæ post duos tresve dies humorem viscidum, ex dilatatis vasculis cutaneis expressum, sudat, qui in crustas flavescens, sæpe satis crassas, concrevit, sedo aspectu, imprimis si in facie tale malum apparuerit. In aliis vidi similes eruptiones, sed absque ullo humore exsudante, verum epidermis continuo in loco affecto desquamabatur, donec sensim evanesceret hoc malum. Fateor me in similibus casibus sæpe spectatorem egisse tantum, dum videram plurimis tentatis non cessasse hæc mala, licet purgantibus, sudoriferis &c. subducere conarer illa, quæ his eruptionibus fomitem dare credideram. Externis autem exsiccantibus, vel repellentibus, impedire hæc naturæ molimina, periculosum est, ut plurima observata testantur, nisi in vicinis vel aliis locis similia repullulent. Sic *Juveni eusarco & robusto impetiginis materiam, topici toties quoties repressam, ad intestina repulsam, colici atrocissimi paroxysmos intulisse, vidit Benedictus (i), a qua male curata, aut sponte reducta, pbrisin dein subortam deprehendit.* Quandoque etiam chronica hæc mala fiunt, tuncque assuescit corpus hac via se liberare a talibus, quæ retenta nocerent. Quævis etiam tentata remedia eluisse similes efflorescentias vidi; feliciter forte, cum subito sublatis chronicis talibus cutis

§. 726. **R**eliqua febris symptomata his similia & agnata, velut morbi ipsi curari possunt.

Sic absoluta est symptomatum febrilium præcipuorum pertractatio, quæ §. 617. enumerata fuerunt. Cum autem vix ullus morbus sit, quin aliquando febrim comitem habeat, patet, non posse illos omnes tanquam symptomata febrilia considerari. Reliqua

§. 727. **H**inc patet, quid sentiendum de februm varietate; nam quæ motum febrilem semel excitatum uno impetu ad finem perducunt. Continuas vocamus, quæ per vices impetum remittunt, & denuo excitant; ut semper duret febris: Continuas Remittentes, quæ per vices impetum remittunt, ut plena *απυρεξια* inter duos quosque paroxysmos intercedat, vocantur Intermittentes.

Tradita jam februm & præcipuorum symptomatum, quæ illas comitari solent, generali historia & curatione, februm varietates considerandæ erunt, & videndum, an præter illa, quæ de Febre in genere dicta fuerunt, aliquid singularis in curatione requirant. Proprie loquendo binæ tantum februm distinctæ species sunt, una, *cujus omne tempus tantum una accessio est, a principio ad solutionem usque (m)*; altera, quæ diversis accessionibus, stato tempore redeuntibus, decursum suum absolvit. Prior continua vocatur; posterior vero, si inter successivas accessiones plena *απυρεξια* sit, id est, æger penitus a febre liber inveniat, vocatur

(i) Theatr. tabid. Exercit. 37. pag. 42.

(k) Academ. des Sciences 1703. Mem. pag. 21.

(l) Profrict. Lib. 2. in fine Chart. Tom. VIII. pag. 32.

(m) Galen. de Febris Lib. II. c. 2. Chart. Tom. VII. pag. 128.

§. 725. 726 727. morbis horrenda mala fiant: uti testatur mirus casus, qui in Actis Parisiis habetur (k): Fœmina laudabilis temperiei post puerperium in manibus habuit impetiginem (*dartres farineuses*) per octo vel decem annos, cujus pertæsa applicuit locis affectis imprudenter remedium aliquod limpidum instar aquæ puræ, tali cum successu, ut viginti quatuor horarum spatio evanuerit impetigo; sed simul successit molestissimus vomendi conatus, cum suffocationis quodam sensu. Cessantibus his symptomatibus caput afficiebatur, & dein ad nasi latera erysipelatosæ quasi fluxio observabatur, menstrua, hæstenu rite prodeuntia, cessabant: nasus, labia, palpebræ sic tumebant, ut per plures menses illas deducere non potuerit, labia invertabantur, tota faciei cutis affecta liquidum exsudabat, salivales glandulæ tumescebant, omnes dentes maxillæ inferioris, & maxima pars illorum, qui superiori maxillæ inhærent, excidebant, quamvis nullam coloris mutationem passi &c. Tot calamitatibus redemit misera funestam curam facile tolerabilis, quamvis aspectu fœdi, mali. Patet ergo in similibus morbis curandis summa prudentia opus esse, & sedulo investigari debere, an in ipsa cute natum vitium fuerit, an vero a reliquis humoribus aliquid secretum ad cutim delatum sit, ut a noxiis corpus liberaretur. Circa hanc rem pulcherrimum apud Hippocratem (l) habetur monitum: *Impetigines & lepra & vitigines albae, quibus quidem juvenibus aut pueris aliquid horum factum est, aut paulatim conspectum in multo tempore augetur, his quidem non oportet putare, abscessum esse hanc esse reserentiam (m) &c.* Quibus vero horum aliquid factum est multum & repente, hoc sane fuerit abscessus.

ergo, quæ febrim comitantur, mala, vel descriptis symptomatibus febrilibus similia sunt, & ex illorum historia intelligi poterunt & curari; vel de illis postea seorsim agetur, dum morborum acutorum & chronicorum præcipuorum historia pertractabitur.

tur intermittens. Ubi vero per vices impetum quidem remittit febris, & deinde iterum exacerbatur, sic tamen ut ab initio ad finem morbi nunquam absit febris, quamvis nunc validior, nunc remissior fuerit, vocatur quidem continua, sed ut distinguatur ab illa febris specie, quæ motum febrilem semel excitatum uno impetu ad finem perducit, vocatur Continua Remittens, vel & continuata febris. Intermittentes autem febres, geminatis & productis paroxysmis, sæpe continuarum februm larvam induunt, & quidem adeo, ut non nisi a peritis distinguantur. Sic v. g. si intermittens tertiana dupli-

plicatur; tunc die in tertiana simplici a paroxysmo libero nova accessio invadit, tuncque talis febris refert quotidianam; a qua tamen distinguitur, quod paroxysmi, qui alternis diebus ingruunt, invasionis hora, numero & gravitate symptomatum comitantium, & duratione ipsius paroxysmi, inter se repariantur; & simul plerumque notabilis diversitas si inter paroxysmos, qui se mutuo immediate sequuntur, v. g. in tertiana duplicata febrilis paroxysmus, qui prima morbi die invadit, similis erit huic, qui tertio die redibit; diversus autem ab illo, qui secundo die accedit; atque hic iterum respondebit paroxysmo, qui quarto die aderit, & sic porro. Si jam in tali tertiana intermittente sic protrahantur paroxysmi, ut, antequam primus deserit integre, secundus jam inceperit; illoque nondum finito, redeat tertius primo respondens, talis febris continua quidem vocabitur, quia nunquam ad *απυρεξια* perfectam pervenit; sed & simul vocabitur remittens, quia notabilis remissio, quam brevi sequitur nova exacerbatio, in tali febre observatur. Idem jam fieri poterit in quotidianæ febris paroxysmis protrahis: quin imo & quartana, triplicatis accessionibus atque protrahis, in talem continuam remittentem quandoque degenerat, difficillime cognoscenda, imprimis si singuli paroxysmi diversis horis ingruant; atque etiam, uti sæpe fieri solet, consuetum invasionis tempus anticipent; tunc enim sæpe adeo horum ordo perturbatus videtur, ut difficulter admodum distingui possit, ad quam classem proprie hæc febris pertineat. Tales videntur fuisse febres illæ erraticæ dictæ Hippocrati, de quibus sequentiæ habentur (n): *At intermittentes, & erratico modo prebidentes, autumno maxime in quartanam sese transeunt: & magis illis, qui trigesima annos excesserunt (o).* In febribus erraticis, nigra nubecula (in

urina) quartanam significant. Observavit tales febres, quæ continuas mentiebantur, licet proprie ad intermittentium classem pertinerent, Sydenhamus (p) & monuit sequentia maxime in praxi notanda: *Cum præmature mense Julio, v. g. intermittentes autumnales ingrediuntur atque increbescunt, non statim typum induunt (quod intermittibus vernis quidem solemne est) sed continuas febres ita per omnia imitantur, ut, nisi castigatissimo utraque examine tritaveris, ab invicem discriminari non possunt; at retuso paulisper constitutionis impetu, & frænata vi, jam in typum regularem migrant, atque exeunte autumno, larva abjecta, intermittentes se esse, quales ab initio esse fuerunt, palam fatentur; si ve Quartana illa fuerint, sive Tertiana: quod si non diligenter animadvertimus, cum magno ægrorum nostrorum malo medicantes hallucinabimur, dum hujusmodi febres, que ex intermittentium numero sunt, pro continuis veris & genuinis habeantur.*

Notandum præterea est, intermittentes febres tunc vocari, quando stato temporis intervallo redit paroxysmus, ut in tertiana tertio die; quartana quarto die; & sic porro. Ubi enim in febrilibus continuis absque bona crisi cessat morbus, sæpe ægri aliquot diebus absque febre degunt, quæ deinde redit, neque tamen ideo tales morbi ad intermittentium februm classem referendi sunt. Vocatur enim tunc novus talis insultus morbi recidiva; quæ quamvis sæpe die; quodam decretorio fiat, numquam tamen definito quodam tempore accedit, uti in paroxymis februm intermittentium observatur. Videantur de his illa, quæ in Commentariis §. 564. dicta fuerunt.

Explicatis jam februm varietatibus, agendum erit de illis, quæ in singulis harum speciebus singularia occurrunt notanda.

FINIS TOMI SECUNDI.

(n) Coac. Præf. N. 144. Chart. Tom. VIII. pag. 239.

(o) Ibid. N. 582. pag. 287.

(p) Sed. I. cap. 2. pag. 49.

